

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

КРУТЬКО М.А., БІРЧЕНКО Н.О.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
для проведення практичних та семінарських занять
з навчальної дисципліни
«БЮДЖЕТНА СИСТЕМА»

Харків 2018

УДК 336.145.1(075.8)

Бюджетна система: [Методичні вказівки для проведення практичних та семінарських занять з навчальної дисципліни «Бюджетна система»] / Уклад. М.А. Крутько, Бірченко Н.О. – Харків: Видавництво «Стильна типографія», 2018. – 48 с.

Рецензенти:

Ніценко В.С., доктор економічних наук, професор кафедри бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту Одеський національний університет імені І.І. Мечникова;

Рижик І.О. кандидат економічних наук, завідувач кафедри економіки та менеджменту Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая» Полтавський інститут бізнесу.

Методичні вказівки для проведення практичних та семінарських занять студентів відповідно до програми навчальної дисципліни «Бюджетна система».

*Розглянуто на засіданні кафедри обліку та аудиту ХНТУСГ
Протокол №5 від 20.11.2018 р.*

*Рекомендовано до друку науково-методичною комісією
навчально-наукового інституту бізнесу і менеджменту ХНТУСГ
Протокол №3 від 22.11.2018 р.*

© ХНТУСГ, 2018

© Крутько М.А., 2018

© Бірченко Н.О., 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗГОРНУТА ПРОГРАМА КУРСУ «БЮДЖЕТНА СИСТЕМА».....	6
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	15
Тема 1. Сутність, призначення та роль бюджету держави	15
Тема 2. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи в Україні.....	20
Тема 3. Система доходів бюджету	23
Тема 4. Система видатків бюджету	30
Тема 5. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку.....	35
Тема 6. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу.....	39
Тема 7. Видатки бюджету на національну оборону та управління.....	42
Тема 8. Державний кредит і видатки бюджету на обслуговування державного боргу.....	44

ВСТУП

Дисципліна «Бюджетна система» має теоретико-прикладний характер: у теоретичному плані вона повинна поглибити фундаментальні знання щодо макроекономічної сфери фінансової системи – державних фінансів; у прикладному плані – закласти базові знання з методики бюджетної роботи та сформувати навички проведення розрахунків показників бюджету.

Бюджетна система є провідною ланкою державних фінансів. Держава використовує бюджет як інструмент реалізації своєї соціально-економічної політики, адже він відображає складну систему перерозподільних відносин у суспільстві, охоплює практично кожну юридичну та фізичну особу. Саме це визначає мету навчальної дисципліни – вивчення сутності бюджетних відносин і характеру їх впливу на суспільство. Тільки на цій основі можливо забезпечити ефективне управління бюджетом і фінансовою діяльністю держави в цілому.

Завдання вивчення дисципліни «Бюджетна система» полягають у:

- засвоєнні теоретичних основ формування і використання бюджету держави;
- розумінні засад бюджетного устрою і принципів побудови бюджетної системи;
- формуванні теоретичних і практичних знань щодо методів і джерел формування доходів бюджету та напрямів і форм фінансування видатків;
- оволодінні методикою визначення обсягів бюджетних видатків, які забезпечують реалізацію функцій держави;
- формуванні знань з питань державного кредиту та управління державним боргом.

Вивчення дисципліни «Бюджетна система» базується на фундаментальній підготовці студентів з таких дисциплін: «Фінанси», «Фінанси підприємств» тощо.

У результаті вивчення дисципліни «Бюджетна система» студенти мають право отримати глибокі знання з теоретичних та організаційних основ бюджетування, методики розрахунків щодо кошторисного фінансування бюджетних установ, а також навички самостійного творчого мислення,

Після вивчення курсу студенти повинні

знати:

- порядок застосування законодавчо-нормативних та інструктивно-методичних матеріалів;
- сутність бюджету та його складових;
- порядок складання кошторисів бюджетних установ;
- сутність бюджетної класифікації.

вміти:

- характеризувати всі чотири розділи бюджетної класифікації;
- здійснювати планування видатків бюджету на заклади охорони здоров'я;
- складати кошторис бюджетної установи.

РОЗГОРНУТА ПРОГРАМА КУРСУ «БЮДЖЕТНА СИСТЕМА»

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ, ПРИЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ БЮДЖЕТУ ДЕРЖАВИ

Функції держави – визначальний чинник формування бюджету. Багатогранність бюджету як суспільного явища, його економічний та матеріальний зміст і форма прояву.

Бюджет держави як економічна категорія. Роль і місце бюджету у перерозподільних відносинах у суспільстві. Взаємозалежність між ВВП і бюджетом. Бюджетна централізація ВВП та її межі. Об'єктивна тенденція зростання бюджетної централізації ВВП, чинники, що протидіють цій тенденції. Фінансові протиріччя у суспільстві, пов'язані з формуванням бюджету та способи їх вирішення. Забезпечення оптимальності пропорцій розподілу і перерозподілу ВВП. Бюджетний вплив на забезпечення економічного і соціального розвитку. Бюджетна модель суспільства, необхідність її реформування в Україні.

Бюджет як основний фінансовий план держави. Склад і структура дохідної і видаткової частин бюджету, фактори, що впливають на них. Правовий характер бюджету як фінансового плану, його чинники. Бюджет як віддзеркалення економічної, соціальної і міжнародної політики держави. Загальний фонд бюджету, спеціальний фонд бюджету та бюджет розвитку. Бюджетний процес та його складові. Завдання, принципи і методи бюджетного планування. Фактори, що визначають стан бюджету. Форми перевищення доходів над видатками: бюджетні резерви, бюджетний надлишок, бюджетний профіцит. Бюджетний дефіцит: визначення, причини виникнення, джерела покриття, наслідки.

Взаємозв'язок бюджету з планом економічного і соціального розвитку та іншими фінансовими планами.

Бюджет як централізований фонд грошових коштів держави, його характерні ознаки та місце у системі державних фінансів. Бюджетні потоки та управління ними.

Роль і місце бюджету у фінансовому механізмі. Бюджет у системі фінансового забезпечення потреб соціально-економічного розвитку, сфера поширення бюджетного фінансування. Бюджетні асигнування як мультиплікатор економічного зростання. Бюджет у системі фінансового регулювання, його визначальна роль у сукупності економічних методів управління економікою. Інструменти бюджетного впливу на соціально-економічний розвиток.

ТЕМА 2. БЮДЖЕТНИЙ УСТРІЙ ТА ПОБУДОВА БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Поняття бюджетного устрою та бюджетної системи.

Основи бюджетного устрою: виокремлення видів бюджетів; встановлення принципів побудови бюджетної системи; організація розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи; встановлення характеру і форми взаємовідносин між бюджетами.

Види бюджетів. Державний бюджет, його призначення. Місцеві бюджети, їх види, бюджети місцевого самоврядування.

Принципи побудови бюджетної системи. Поєднання централізованих і децентралізованих бюджетів як основа демократичного бюджетного устрою. Альтернативні принципи становлення взаємозв'язку між централізованими і децентралізованими бюджетами: єдність бюджетної системи та самостійність кожного бюджету. Визначальні ознаки єдності бюджетної системи, передумови її встановлення. Законодавче визначення бюджету держави як єдиного фонду грошових коштів. Переваги і недоліки бюджетної системи, побудованої на принципі єдності. Поняття і характерні ознаки принципу

самостійності бюджетів, його забезпечення. Самостійність бюджетів як визначальна передумова раціональної та ефективної фінансової діяльності місцевих органів влади й управління.

Засади розмежування видатків і доходів між окремими бюджетами. Територіальний та відомчий підходи до розподілу видатків. Особливості міжбюджетних відносин, відповідно до бюджетного кодексу. Чинники і порядок закріплення доходів, за делегованими державними повноваженнями та власними повноваженнями органів місцевого самоврядування. Види регулюючих доходів і порядок бюджетного регулювання.

Характер і форми взаємовідносин між бюджетами. Трансферти та його види: субсидії, субвенції, дотації. Порядок виділення та використання окремих видів субсидій. Вилучення бюджетних надлишків як форма взаємовідносин між бюджетами і бюджетного регулювання. Бюджетні позички, їх причини, порядок виділення і погашення. Взаємні розрахунки між бюджетами, причини їх виникнення і порядок проведення.

Бюджетне право і його роль у побудові бюджетної системи та організації бюджетного процесу.

Бюджетний кодекс України. Принципи побудови бюджетної системи України, їх оцінка. Склад бюджетної системи України. Державний бюджет України, його призначення, склад і структура доходів і видатків. Роль Державного бюджету в регіональному, галузевому і соціальному перерозподілі. Республіканський бюджет Автономної Республіки Крим. Місцеві бюджети, їх види, склад і структура доходів і видатків. Роль Республіканського бюджету Криму та місцевих бюджетів у регіональному розвитку.

ТЕМА 3. СИСТЕМА ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

Методи формування доходів бюджету. Доходи держави від підприємницької діяльності. Доходи від державних майна, угідь,

послуг. Податковий метод мобілізації доходів бюджету. Державні позики. Емісійний дохід держави. Співвідношення між методами формування доходів бюджету.

Джерела формування доходів бюджету. ВВП як основа дохідної бази бюджету. Причини та умови використання національного багатства для формування доходів бюджету.

Склад і структура доходів бюджету України, їх класифікація. Правове регулювання формування доходів. Особливості податкової структури України, її відмінності від розвинутих країн.

Загальна характеристика податкової системи України. Види непрямих податків, їх роль у доходах бюджету. Пряме оподаткування, його види. Значення прямих податків у формуванні доходів бюджету. Платежі за ресурси, їх види, роль у доходах бюджету.

Неподаткові доходи бюджету, їх характеристика. Доходи від власної та підприємницької діяльності. Доходи від операцій з капіталом. Доходи рентного характеру. Інші неподаткові доходи бюджету.

Офіційні трансферти та їх роль у формуванні доходів окремих бюджетів. Державні та місцеві позики.

Організація мобілізації доходів бюджету.

ТЕМА 4. СИСТЕМА ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ

Функції держави., їх вплив на склад і структуру видатків бюджету. Роль видатків бюджету у фінансовому забезпеченні потреб соціально-економічного розвитку. Наукова класифікація видатків бюджету, її ознаки. Процесуальна класифікація бюджетних видатків: функціональна, відомча та економічна. Оптимізація структури видатків бюджету, її критерії.

Бюджетне фінансування видатків. Система бюджетного фінансування: відомча та програмно-цільова. Форми бюджетного фінансування: кошторисне фінансування, державні

інвестиції, бюджетні кредити, державні трансфери. Методи бюджетного фінансування.

ТЕМА 5. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ТА НАУКУ

Кошторисне фінансування як основна форма бюджетного фінансування. Основи кошторисного планування та фінансування, види кошторисів, їх структура.

Роль держави у забезпеченні макроекономічної стабілізації та економічного зростання. Форми державного впливу на розвиток економіки. Регуляторна політика та бюджетні інструменти фінансового регулювання економічного циклу. Завдання, засади і методологічні основи прямого державного фінансування економіки.

Склад видатків бюджету на економічну діяльність, їх роль і місце у розвитку економіки. Напрями і форми бюджетного фінансування економіки.

Бюджетні інвестиції, їх види. Капітальні вкладення і джерела їх фінансування. Відомча система фінансування та фінансування інвестиційних проектів. Конкурсний відбір об'єктів бюджетного інвестування, його завдання і критерії. Бюджетне фінансування інвестиційних проектів за рахунок цільових державних позик.

Бюджетні кредити, порядок їх видачі і погашення. Шляхи фінансового оздоровлення державного сектора і ліквідації збитковості.

Галузева структура видатків бюджету України на економічну діяльність. Особливості фінансування видатків на розвиток промисловості та енергетики, будівництва, транспорту, дорожнього господарства, зв'язку, телекомунікацій та інформатики, сільського та лісового господарства, на розвиток місцевої інфраструктури та комунальної власності. Операційні

витрати, їх склад і призначення. Роль і місце бюджету у фінансуванні операційних витрат.

Видатки бюджету на науку, засади та методологічні основи їх Фінансування. Організація наукових досліджень і джерела їх фінансування. Фінансування фундаментальних досліджень у наукових установах Академії наук України, у відомчих наукових закладах і вищих закладах освіти. Кошторисне фінансування наукових закладів і наукових програм.

ТЕМА 6. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ І СОЦІАЛЬНУ СФЕРУ

Соціальні видатки бюджету як відображення соціальної політики держави. Типи соціальної політики та їх вплив на обсяги бюджетного фінансування соціальних видатків. Склад соціальних видатків: видатки на соціальний захист, соціальне забезпечення і соціальну сферу. Соціальне й медичне страхування, їх роль у реалізації соціальної політики і вплив на обсяги бюджетного фінансування. Методологічні основи планування і фінансування соціальних видатків.

Об'єктивні чинники видатків на соціальний захист населення за умов перехідної економіки. Форми і види соціального захисту населення. Склад видатків бюджету на соціальний захист населення, їх роль в умовах переходу до ринкової економіки. Адресні субсидії громадянам на оплату житла і комунальних послуг. Види разової фінансової допомоги громадянам.

Форми і методи фінансового забезпечення установ соціальної сфери. Бюджетне фінансування закладів соціальної сфери, його організація, основи їх кошторисного фінансування.

Засади бюджетного фінансування освіти, роль і місце бюджету у системі фінансового забезпечення освітніх закладів.

Видатки бюджету на освіту, їх склад і структура. Бюджетні заклади освіти, особливості організації їх діяльності. Фінансування загальноосвітніх шкіл. Оперативно-сітьові показники діяльності школи, порядок їх визначення. Система заробітної плати вчителів і тарифікація педагогічних працівників. Штати і порядок планування фонду заробітної плати. Складання і перевірка кошторису загальноосвітньої школи. Особливості кошторисного фінансування шкіл-інтернатів. Фінансування дитячих дошкільних закладів: оперативно-сітьові показники, система заробітної плати, штати і планування фонду заробітної плати. Кошторис дитячого дошкільного закладу. Бюджетне фінансування вищої освіти. Особливості кошторисного планування і фінансування у вищих закладах освіти. Штати і система заробітної плати працівників вищої школи. Спеціальні кошти-доходи державних вищих закладів освіти. Видатки бюджету на охорону здоров'я, їх склад і структура. Засади бюджетного фінансування охорони здоров'я, роль і місце бюджету у фінансовому забезпеченні медицини. Бюджетні заклади охорони здоров'я, організація їх фінансової діяльності. Оперативно-сітьові показники медичних установ. Штати і система заробітної плати медичних працівників. Складання і перевірка кошторису медичних установ. Особливості організації фінансової діяльності закладів охорони здоров'я в умовах бюджетно-страхової медицини.

Засади бюджетного фінансування закладів культури. Склад видатків бюджету на культуру. Особливості складання кошторису бібліотек, будинків культури та інших культурно-освітніх закладів. Фінансування преси, видавництва, радіомовлення, телебачення.

Засади бюджетного фінансування розвитку фізичної культури і спорту, роль бюджету в державній підтримці олімпійського руху. Склад видатків на фізичну культуру і спорт, порядок їх планування і фінансування.

Видатки бюджету на молодіжну політику.

ТЕМА 7. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА НАЦІОНАЛЬНУ ОБОРОНУ ТА УПРАВЛІННЯ

Фінансові та політичні аспекти видатків держави на оборону. Военна доктрина країни та її вплив на рівень і розмір видатків на оборону. Склад видатків на оборону, порядок їх планування і фінансування.

Видатки бюджету на державне управління, їх склад та засади фінансування. Утримання органів законодавчої і виконавчої влади. Видатки на судові органи і прокуратуру. Видатки на правоохоронні органи. Видатки на утримання фінансових, фіскальних, митних органів. Порядок планування і фінансування видатків бюджету та управління.

ТЕМА 8. ДЕРЖАВНИЙ КРЕДИТ І ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

Державний кредит як специфічна форма фінансових відносин. Державна політика позикових фінансів, її передумови. Форми державного кредиту, їх призначення. Суб'єкти державного кредиту, їх класифікація. Чинники державного кредиту. Роль і місце державного кредиту в покритті дефіциту бюджету. Передумови державного кредиту: наявність кредиторів, в яких є вільні кошти; довіра з боку кредиторів до держави; зацікавленість у наданні позик; платоспроможність держави у погашенні боргів і виплаті доходу.

Державні позики як основна форма державного кредиту. Класифікація державних позик: за правом емісії; за ознакою держателів цінних паперів; за формою виплати доходів; за термінами погашення; за методами розміщення. Види цінних паперів з державних позик: облігації та казначейські зобов'язання (векселі).

Державний борг, його структура. Внутрішній та зовнішній, поточний та капітальний державний борг. Обслуговування державного боргу. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу. Управління державним боргом. Способи управління: конверсія, консолідація, уніфікація, обмін облігації за регресивним співвідношенням, відстрочка погашення, анулювання. Політика реструктуризації державного боргу.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ, ПРИЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ БЮДЖЕТУ ДЕРЖАВИ

План семінарського заняття

1. Бюджет як економічна категорія
 - призначення бюджету держави;
 - суб'єкти бюджетних відносин;
 - об'єкт бюджетних відносин;
 - бюджет і фінансова модель суспільства.
2. Бюджет як фінансовий план держави
 - правова характеристика бюджету;
 - відмінності між бюджетом як економічною і правовою категоріями;
 - склад і структура доходів бюджету;
 - склад і структура видатків бюджету;
 - склад бюджету як фінансового плану;
 - взаємозв'язок бюджету з планом економічного і соціального розвитку;
 - взаємозв'язок бюджету з іншими фінансовими планами.
3. Роль бюджету у фінансовому забезпеченні.
4. Роль бюджету у фінансовому регулюванні.

Практичні завдання

Завдання 1.1

Які з наведених нижче принципів відносяться до принципів побудови бюджетної системи: 1. Принцип відомчої підпорядкованості, 2. принцип автономності, 3. принцип реальності, 4. прозорості, 5. принцип ефективного розподілу бюджетних видатків, 6. принцип територіального розташування,

7. принцип єдності, 8. гласності, 9. повноти, 10. принцип субсидіарності, 11. принцип задоволення мінімального рівня соціальних потреб, 12. принцип збалансованості, 13. ефективності, 14. відповідальності, 15. неупередженості, 16. об'єктивності, 17. цілісності.

Завдання 1.2

Класифікувати розпорядників бюджетних коштів згідно рівнів, поданих в Бюджетному кодексі.

1. Керівники міністерств, 2. Верховний Суд України, 3. начальник департаменту нормативно-методологічного забезпечення Головного КРУ України, 4. 1-й заступник Голови Головного управління Державного казначейства України, 5. міністр аграрної політики, 6. науково-дослідний інститут, 7. ДВНЗ “Державний агроекологічний університет”, 8. начальник Головного управління агропромислового розвитку Вінницької області, 9. голова райдержадміністрації, 10. Академія мистецтв України.

Результати подати у вигляді таблиці.

Головні розпорядники	Розпорядники 1-го рівня	Розпорядники 2-го рівня

Тести для перевірки знань

1. Бюджет за економічним змістом — це:

а) план утворення і використання фінансових ресурсів для забезпечення функцій, які здійснюються органами державної влади України, органами влади Автономної Республіки Крим та місцевими органами самоврядування;

б) загальнодержавний фонд коштів, з якого органи державної влади отримують кошти для матеріального опосередкування свого функціонування;

в) відносини щодо формування на загальнодержавному і регіональному рівнях централізованих фондів, призначених для реалізації функцій держави;

г) загальне можливе обчислення майбутніх видатків та очікуваних для покриття їх доходів держави з підведеним балансом для певного майбутнього періоду часу

2. *Період дії бюджету (бюджетний період) в Україні встановлено на строк:*

- а) з 1 квітня по 31 березня;
- б) з 1 липня по 30 червня;
- в) з 1 січня по 31 грудня;
- г) з 1 вересня по 31 серпня

3. *Бюджет держави є складова ланка:*

- а) загальнодержавних фінансів;
- б) місцевих фінансів;
- в) державних фінансів;
- г) міжнародних фінансів;
- д) державного кредиту

4. *Які основні функції бюджету держави?*

а) перерозподіл валового внутрішнього продукту, державне регулювання і стимулювання економіки, бюджетний контроль, фінансове забезпечення соціальної політики;

б) контроль за формуванням і використанням централізованого фонду грошових коштів;

в) фінансове забезпечення соціальної політики;

г) фінансування національної економіки;

д) державне регулювання і стимулювання економіки;

е) забезпечення виплати заробітної плати працюючим у виробі сфері

5. *Бюджет як фінансовий план — це:*

а) встановлений нормами закону, прийнятого Верховною Радою або рішеннями місцевих Рад, план формування і використання децентралізованого фонду коштів, необхідного для здійснення їх завдань, функцій держави в цілому та органів місцевого самоврядування;

б) розпис доходів і видатків держави, який затверджується органами законодавчої і представницької влади у вигляді закону;

в) план формування централізованого фонду коштів та його використання, що відображає економічну, соціальну, оборонну та міжнародну політику держави;

г) плановий документ, в якому встановлюється обсяг бюджетних асигнувань, їх постатейний і поквартальний розподіли;

д) план формування централізованих та децентралізованих фондів коштів та їх використання

6. Які показники характеризують стан бюджету фінансового плану?

а) профіцит; баланс; надлишок; дефіцит;

б) бюджетний дефіцит; баланс бюджету; профіцит; надлишок;

в) бюджетна рівновага; дефіцит; надлишок;

г) рівновага доходів і видатків бюджету; бюджетний дефіцит; перевищення доходів над видатками;

д) баланс бюджету; бюджетний дефіцит; надлишок

7. Як розрізняється бюджетний дефіцит відповідно до форм прояву?

а) активний, пасивний;

б) вимушений, свідомий;

в) відкритий, прихований;

г) негативний, позитивний

8. Які є джерела покриття бюджетного дефіциту:

а) державний кредит, податки, прибуток, інвестиції;

б) державна позика, грошова емісія;

в) надзвичайний податок, комерційний кредит, амортизаційні нарахування;

г) міжнародний кредит, валютний фонд держави, монетарні метали;

д) євровалюта, промислове золото, діаманти, національний дохід

9. Бюджетні асигнування — це форма:

а) колективного капіталу;

б) покриття витрат за рахунок позичених коштів;

- в) покриття витрат за рахунок власних коштів;
- г) державного фінансового забезпечення;
- д) державного кредитування.

10. Яким чином поділяються бюджетно-правові норми з урахуванням часу дії?

- а) матеріальні і процесуальні;
- б) постійні та періодичні;
- в) юридичні і процесуальні;
- г) періодичні та фінансові;
- д) попередні, поточні і наступні

Рекомендована література

1. Бюджетний менеджмент: Підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.; За заг.ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 2004, С. 34-55

2. Василик О.Д., Павлюк К.В. Бюджетна система України: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004, С. 4-6, 44-53

3. Диха М.В. Стратегічне регулювання соціально-економічної сфери: проблеми, цілі, пріоритети // Фінанси України. № 7. – 2012. С. 47-58

4. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). – К.: НІОС, 2000, С. 41-67

5. Опарін В.М. та ін. Бюджетна система: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – 2-ге вид., перероб. і доп. / В.М. Опарін, В.І. Малько, С.Я. Кондратюк, Г.Б. Коломієць. – К.: КНЕУ, 2002, С. 14-19

6. Старостенко Г.Г. Бюджетна система: Навчальний посібник для дистанційного навчання. – К.: «Університет «Україна», 2006. – 220 с.

ТЕМА 2. БЮДЖЕТНИЙ УСТРІЙ ТА ПОБУДОВА БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

План семінарського заняття

1. Основи бюджетного устрою:
 - виокремлення видів бюджету;
 - встановлення принципів побудови бюджетної системи;
 - розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи;
 - організація взаємовідносин між бюджетами:
2. Бюджетна система України.
 - Бюджетний кодекс України;
 - склад бюджетної системи України;
 - структура бюджетної системи України.
3. Взаємовідносини ланок бюджетної системи:
 - субсидіювання;
 - вилучення коштів;
 - взаємні розрахунки;
 - бюджетні позики.
4. Поняття та причини бюджетного дефіциту.
5. Види бюджетних дефіцитів.
6. Джерела покриття бюджетного дефіциту.
7. Форми та проблеми фінансування бюджетного дефіциту в Україні.

Тести для перевірки знань

1. В яких розрізах розглядається структура бюджету і держави?

- а) бюджетний устрій та бюджетна система;
- б) бюджетний процес та бюджетний устрій;
- в) горизонтальний і вертикальний;
- г) склад і питома вага

2. Які є види бюджетів?

- а) Державний бюджет і місцеві бюджети.
- б) центральні та місцеві бюджети.
- в) централізовані та децентралізовані бюджети.
- г) Державний бюджет, регіональні та місцеві бюджети.

3. Які бюджети входять до складу бюджетів місцевого самоврядування?

- а) бюджети територіальних громад міста, селища, села та їх об'єднань;
- б) обласні, районні, міські бюджети, бюджети районів у містах, селищ і сіл;
- в) централізовані та децентралізовані бюджети;
- г) республіканський бюджет АР Крим, обласні, районні, міські бюджети, бюджети районів у містах, селищ і сіл

4. Які принципи лежать в основі розподілу видатків між: бюджетами?

- а) функціональний, економічний і відомчий;
- б) відомчої підпорядкованості і територіального розташування об'єктів фінансування;
- в) поточний і розвитку;
- г) поточний і капітальний

5. На які групи поділяються доходи бюджету від загальнодержавних податків і зборів у процесі їх розподілу окремими ланками бюджетної системи?

- а) податкові і неподаткові надходження;
- б) податкові і неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, офіційні трансферти;
- в) закріплені і регулюючі доходи;
- г) загальнодержавні податки та місцеві податки і збори

6. Які є види бюджетного субсидіювання?

- а) субсидія, субвенція, дотація, вилучення коштів;
- б) субсидія, субвенція, дотація, вилучення коштів, бюджетна позичка;
- в) субсидія, субвенція, дотація, взаємні розрахунки;
- г) бюджетна субвенція, державна субсидія, державна

дотація;

д) бюджетна субвенція, бюджетна дотація, бюджетна субсидія

7. До бюджетної системи України належать:

а) Державний бюджет України, місцеві бюджети і бюджети місцевого самоврядування;

б) центральні та місцеві бюджети;

в) Державний бюджет України, Республіканський бюджет АР Крим та місцеві бюджети;

г) центральний і регіональні бюджети.

8. Як поділяються місцеві бюджети відповідно до адміністративно-територіального поділу?

а) обласні, міські, районні бюджети, бюджети селищ і сіл;

б) обласні, районні, міські бюджети, бюджети районів у містах, селищ і сіл;

в) централізовані та децентралізовані місцеві бюджети;

г) республіканський бюджет АР Крим, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети місцевого самоврядування

9. Що таке бюджетна позичка?

а) безпроцентне, безстрокове надання коштів з бюджетів вище рівня бюджетам нижчого рівня на проведення цільових заходів;

б) надання коштів з бюджетів вищого рівня бюджетам нижчого рівня на покриття дефіциту відповідного бюджету;

в) передача коштів з одного бюджету до іншого на поворотній основі з метою збалансування бюджету;

г) надання коштів з бюджетів вищого рівня бюджетам нижчого рівня на покриття тимчасового касового розриву;

д) передача коштів з бюджету вищого рівня до бюджету нижчої рівня з метою надання фінансової допомоги

10. До джерел покриття дефіциту бюджету належать:

а) субвенції;

б) трансфертні платежі;

в) державні позики;

г) субсидії

11. Як розрізняється бюджетний дефіцит відповідно до форм прояву?

а). відкритий, прихований, вимушений, свідомий, активний, пасивний;

б). негативний, позитивний;

в). широкий, звужений;

г). правильної відповіді немає.

Рекомендована література

1. Бюджетний менеджмент: Підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.; За заг.ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 2004, С. 95-112

2. Василик О.Д., Павлюк К.В. Бюджетна система України: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004, С. 18-44

3. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). – К.: НІОС, 2000, С. 119-127

4. Опарін В.М. та ін. Бюджетна система: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – 2-ге вид., перероб. і доп. / В.М. Опарін, В.І. Малько, С.Я. Кондратюк, Г.Б. Коломієць. – К.: КНЕУ, 2002, С. 19-25

5. Старостенко Г.Г. Бюджетна система: Навчальний посібник для дистанційного навчання. – К.: «Університет «Україна», 2006. – 220 с.

ТЕМА 3. СИСТЕМА ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

План семінарського заняття

1. Організація системи доходів бюджету:

– рівень бюджетної централізації ВВП;

– джерела формування доходів бюджету;

– методи формування доходів бюджету.

2. Склад і структура доходів Державного бюджету України:

- податкові надходження;
- неподаткові надходження;
- державні позики.

Практичні завдання

Завдання 3.1

На підставі даних, наведених у таблиці:

- 1) визначте суму податкових надходжень та їх частку в загальній сумі доходів зведеного бюджету країни за періоди, що аналізуються;
- 2) проаналізуйте структуру податкових надходжень, зробіть висновки.

Показники	Звітний рік		Базовий рік	
	млн грн	%	млн грн	%
Доходи зведеного бюджету	61954,3		28 915,8	
Податкові надходження, усього, у тому числі:				
1. Податки на доходи і податки на прибуток, податок на збільшення ринкової вартості, з них:	20 222,2		9 265,0	
- податок на прибуток підприємств	9 398,3		5 694,4	
- податок на доходи громадян	10 823,9		3 570,6	
2. Податки на власність	587,3		193,1	
3. Платежі за використання природних ресурсів	2 449,8		1 488,3	
4. Внутрішні податки за товари та послуги, з них:	18192,2		9 247,9	
-податок на додану вартість	13 471,2		7 460,1	
-акциз з вітчизн товарів	3 604,9		1 089,8	
- акциз з імпортних товарів	493,3		199,0	
- інші	622,8		499,0	

5. Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	2 366,2	972,7
6. Інші податки, з них:	1 574,8	459,9
- місцеві податки і збори	542,4	392,1

Завдання 3.2

У звітному році місцевий бюджет області отримав надходжень за рахунок:

- податку на доходи фізичних осіб - 547 216 тис. грн;
- земельний податок - 73 103 тис. грн;
- місцевих податків і зборів - 40 784 тис. грн;
- єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва - 13 783 тис. грн;
- доходів від майна, що належить місцевій владі - 15 893 тис. грн;
- доходів від господарської діяльності підприємств комунальної власності - 548 423 тис. грн.

Всього доходи місцевого бюджету області за звітний рік - 2 613 786 тис. грн. Визначте структуру доходів бюджету області у звітному році та надходження за рахунок інших доходів. Яка сума доходів надійшла за рахунок податкових надходжень, а яка за рахунок неподаткових?

Завдання 3.3

Розмежуйте доходи бюджету згідно розділів Бюджетного кодексу. Результати оформіть у вигляді таблиці:

Податкові надходження	Неподаткові надходження	Доходи від операцій з капіталом	Офіційні трансферти	Цільові фонди

Дотації, кошти від реалізації надлишкового озброєння, надходження від продажу землі, кошти від реалізації

конфіскованої продукції, адміністративні штрафи, фіксований сільськогосподарський податок, плата за ліцензії, збір за забруднення НПС, кошти Державного фонду дорогоцінних металів, рентна плата.

Тести для перевірки знань

1. Які використовуються методи формування доходів і бюджету?

а) вилучення доходів з державного сектора економіки; одержання доходів від державних угідь; податковий;

б) отримання доходів від державних угідь, майна і послуг; перерозподіл доходів юридичних і фізичних осіб за допомогою податків; залучення позик;

в) отримання доходів від державної власності; фіскальний; залучення позик;

г) пряме вилучення доходів з державного сектора; отримання доходів від державних угідь, майна і послуг; перерозподіл доходів юридичних і фізичних осіб за допомогою податків та зборів; залучення позик

2. Які є внутрішні джерела формування доходів бюджету?

а) міжнародний кредит, національне багатство, національний дохід;

б) створений валовий внутрішній продукт і національне багатство;

в) валовий національний продукт, державний кредит, емісійний дохід;

г) податкові та неподаткові надходження

3. Яким чином поділяються неподаткові надходження бюджету?

а) доходи від власності та підприємницької діяльності; адміністративні штрафи та санкції; плата за навчання іноземних громадян у навчальних закладах; інші надходження;

б) надходження від штрафів та фінансових санкцій; доходи від власності та підприємницької діяльності; інші

неподаткові надходження;

в) доходи від власності та підприємницької діяльності; доходи від некомерційного та побічного продажу; надходження від сплати штрафних санкцій; інші неподаткові надходження;

г) адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу; доходи від власності та підприємницької діяльності; надходження від штрафів та фінансових санкцій; інші неподаткові надходження

4. Яким чином поділяються доходи бюджету від операцій з капіталом?

а) надходження коштів від реалізації безхазяйного майна; доходи Державного комітету України по матеріальних резервах; надходження від продажу землі;

б) надходження коштів від реалізації майна, що за правом спадкоємства перейшло у власність держави; надходження від продажу державних запасів товарів; надходження від продажу землі⁴

в) надходження від продажу основного капіталу; надходження від продажу державних запасів товарів; надходження від продажу землі, нематеріальних активів;

г) надходження від продажу державних запасів товарів; надходження від реалізації безхазяйного майна і майна, що за правом спадкоємства перейшло у власність держави, та скарбів; надходження від продажу землі та нематеріальних активів

5. Яким чином поділяються відповідно до джерел ходи бюджету, що мають вигляд офіційних трансфертів?

а) поточні та капітальні офіційні трансферти;

б) натуральні та грошові трансферти;

в) дотації та субвенції, одержані з Державного бюджету України; недержавних джерел; з-за кордону;

г) від органів державного управління інших рівнів; з недержавних джерел; з-за кордону

6. Якими методами можуть залучатися зовнішні джерела доходів?

а) аналітичний, нормативний, прямого рахунку, балансовий;

б) пряме вилучення доходів з державного сектора, податковий, позичковий, отримання доходів від державних угод, перерозподіл доходів юридичних і фізичних осіб за допомогою податків;

в) міжнародний кредит, оподаткування експортно-імпоротної діяльності, прямий перерозподіл, ціновий механізм, валютне регулювання;

г) створений валовий внутрішній продукт, національне багатство

7. Склад доходів державного бюджету визначається:

а) Законом УРСР «Про бюджетну систему Української РСР»;

б) Законом України «Про Державний бюджет України»;

в) Законом України «Про бюджетну систему України»;

г) Бюджетним кодексом України;

д) Конституцією України.

8. До доходів спеціального фонду Державного бюджету України належить:

а) акцизний збір;

б) збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету;

в) податок на додану вартість;

г) ввізне мито;

д) платежі за користування надрами загальнодержавного значення.

9. Зведений бюджет району включає:

а) бюджети територіальних громад, сіл, селищ, міст та їхніх об'єднань;

б) сукупність усіх складових бюджетної системи;

в) показники районних бюджетів, бюджетів міст районного значення, селищних і сільських бюджетів;

г) показники обласного бюджету, зведених бюджетів районів і бюджетів міст обласного значення.

10. Найбільшим джерелом доходів Державного бюджету України за роки незалежності є:

- а) плата за землю;
- б) доход від зовнішньоекономічної діяльності;
- в) податок на додану вартість;
- г) акцизний збір;
- д) прибутковий податок з громадян.

Рекомендована література

1. Бюджетний кодекс України
2. Бюджетний менеджмент: Підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.; За заг.ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 2004, С. 95-112
3. Василик О.Д., Павлюк К.В. Бюджетна система України: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004, С. 18-44
4. Диха М.В. Стратегічне регулювання соціально-економічної сфери: проблеми, цілі, пріоритети // Фінанси України. № 7. – 2012. С. 47-58
5. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). – К.: НІОС, 2000, С. 119-127
6. Лондар С.Л., Мельникова Л.О. Середньострокове прогнозування доходів бюджету: надходження податку на прибуток підприємств // Фінанси України № 1 – 2012. С.28-40
7. Опарін В.М. та ін. Бюджетна система: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – 2-ге вид., перероб. і доп. / В.М. Опарін, В.І. Малько, С.Я. Кондратюк, Г.Б. Коломієць. – К.: КНЕУ, 2002, С. 19-25
8. Плєскач В.Л., Івасюк І.Я. Середньострокове прогнозування доходів державного бюджету України з допомогою методу експоненціального згладжування // Фінанси України № 1 – 2012. С.58-66

9. Старостенко Г.Г. Бюджетна система: Навчальний посібник для дистанційного навчання. – К.: «Університет «Україна», 2006. – 220 с.

ТЕМА 4. СИСТЕМА ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ

План семінарського заняття

1. Класифікація видатків бюджету:
 - за роллю у суспільному виробництві;
 - за функціональною структурою;
 - за відомчою структурою;
 - за економічною структурою.
2. Склад і структура видатків Державного бюджету України.

Практичні завдання

Завдання 4.1

В школі станом на 1.01 поточного року навчається 805 учнів. За даними перепису дітей дошкільного віку у новому навчальному році до 1 класу підуть 80 дітей. Після закінчення 11 класу буде випущено 30 учнів. Після закінчення 9 класу буде випущено 35 учнів. Визначити середньорічний контингент учнів.

Завдання 4.2

Станом на 1.01 в лікарні було 100 ліжок; з 1.05 передбачається ввести 15 ліжок. Визначити середньорічну кількість ліжок.

Завдання 4.3

У дитячому відділенні середньорічна кількість ліжок 70 штук. Кількість днів функціонування 1-го ліжка на рік – 330 днів. Норма витрат на харчування в день – 5 грн. Визначити суму витрат.

Завдання 4.4

Пропускна здатність поліклініки в рік 500000 звернень. Норма прийому хворих лікарем в день 30 чоловік. Кількість робочих днів поліклініки в рік 252 дні. Визначити кількість посад.

Тести для перевірки знань

1. За якими ознаками класифікуються видатки бюджету?

а) роль у відтворенні виробництва; суспільне призначення; цільове призначення;

б) галузі економіки і соціальної сфери; рівні бюджетної системи форми бюджетного фінансування;

в) суспільне і цільове призначення; роль у відтворенні виробництва; галузі економіки і соціальної сфери; рівні бюджетної системи; форми бюджетного фінансування;

г) роль у процесі відтворення; суспільно-цільове призначення; галузі національної економіки; рівні бюджетної системи; форми бюджетного фінансування

2. Як поділяються видатки бюджету за формами би бюджетного фінансування?

а) постатейне, глобальне та змішане фінансування;

б) проектне та кошторисне фінансування;

в) бюджетні кредити та бюджетні трансферти;

г) проектне і кошторисне фінансування, бюджетні трансферти⁴

д) бюджетні кредити, бюджетні трансферти, проектне і кошторисне фінансування

3. Як поділяються видатки бюджету за суспільним призначенням?

а) виробничі і невиробничі;

б) економічні, соціальні, управлінські;

в) обслуговування державного боргу, економічні, соціальні, управлінські;

г) соціальні, управлінські, економічні, оборонні

4. Які є групи видатків бюджету за економічною структурою?

а) поточні видатки і видатки розвитку;

б) поточні і капітальні видатки;

в) видатки на товари і послуги; виплата відсотків; субсидії і поточні трансфертні виплати; створення державних запасів і резервів; придбання землі і нематеріальних активів;

г) сукупні, поточні і капітальні видатки, нерозподілені видатки, кредитування з вирахуванням погашення

5. Що відображає функціональна класифікація видатків бюджету?

а) поточні і капітальні видатки;

б) поточні і капітальні видатки, кредитування без погашення;

в) поточні видатки і видатки розвитку;

г) функції держави

6. Що відображає відомча класифікація видатків бюджету?

а) фактичне використання міністерствами і відомствами бюджетних коштів;

б) розподіл бюджетних асигнувань між безпосередніми отримувачами коштів з бюджету;

в) фінансування поточного утримання міністерств і відомств;

г) розподіл бюджетних коштів між ланками міністерств і відомств на поточні потреби

7. Що відображає економічна класифікація видатків бюджету?

а) поточні видатки і видатки розвитку;

б) поточні і капітальні видатки;

в) статті та підстатті видатків, елементи цільових витрат;

г) поточні і капітальні видатки, кредитування з вирахуванням погашення

8. Кошторис — це:

- а) бюджетні асигнування, розподілені поквартально і постатейно;
- б) плановий документ, в якому встановлюються обсяги бюджету асигнувань, їх постатейний і поквартальний розподіли;
- в) розпис доходів і видатків, збалансованих у часі з поквартальним розподілом;
- г) плановий документ з переліком бажаних витрат і можливих надходжень певної бюджетної установи, їх постатейний і поквартальний розподіли

9. Які існують види кошторисів?

- а) поточний, капітальний, зведений, загальний;
- б) на централізовані заходи, особовий, загальний, поквартальний;
- в) індивідуальний, зведений, на централізовані заходи, загальний;
- г) постатейний та поквартальний

10. Норми витрат групуються:

- а) на основі фізіологічних потреб, на основі статистичних спостережень;
- б) за базою, характером використання, методом обчислення;
- в) на обов'язкові і факультативні;
- г) на виробничі і загальні

11. Обсяги фінансування кошторису визначаються:

- а) загальними потребами бюджетної установи та її можливими доходами;
- б) оперативно-сітьовими показниками та нормативами видатків;
- в) кількістю одиниць за штатним розписом;
- г) фізіологічними потребами і статистичними спостереженнями

12. Назвіть види норм за економічним змістом:

- а) матеріальні, факультативні, обов'язкові;

- б) матеріальні, фінансові, бюджетні;
- в) матеріальні, індивідуальні, комбіновані;
- г) фінансові, комбіновані, укрупнені;
- д) бюджетні, індивідуальні, факультативні

13. Відмінності бюджетних норм від фінансових:

- а) жодних;
- б) за величиною;
- в) за джерелами забезпечення;
- г) бюджетна норма менша за фінансову;
- д) фінансова норма поряд з бюджетними асигнуваннями забезпечується також іншими джерелами

Рекомендована література

1. Бюджетний кодекс України
2. Бюджетний менеджмент: Підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.; За заг.ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 2004, С. 95-112
3. Василик О.Д., Павлюк К.В. Бюджетна система України: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004, С. 18-44
4. Затонацька Т.Г., Шиманська О.А. Середньострокове прогнозування бюджетних видатків: зарубіжний досвід // Фінанси України № 1 – 2012. С.67-77
5. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). – К.: НІОС, 2000, С. 119-127
6. Опарін В.М. та ін. Бюджетна система: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – 2-ге вид., перероб. і доп. / В.М. Опарін, В.І. Малько, С.Я. Кондратюк, Г.Б. Коломієць. – К.: КНЕУ, 2002, С. 19-25
7. Старостенко Г.Г. Бюджетна система: Навчальний посібник для дистанційного навчання. – К.: «Університет «Україна», 2006. – 220 с.
8. Шишко О.В. Проблемні питання методики розподілу коштів Державного фонду регіонального розвитку // Фінанси України № 6. – 2012. С. 30-43

ТЕМА 5. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ТА НАУКИ

План семінарського заняття

1. Роль у забезпеченні економічного розвитку країни.
2. Бюджетні інвестиції у розвиток економіки.
3. Бюджетні кредити підприємствам.
4. Державні дотації.
5. Видатки на фундаментальні дослідження.

Тести для перевірки знань

1. *Які показники покладено в основу складання кошторису видатків лікарень?*

- а) рівень захворюваності в районі;
- б) число лікарських посад;
- в) кількість ліжок і ліжко-днів⁴
- г) структура штатного персоналу;
- д) число днів функціонування ліжка кожного профілю

2. *Які показники покладено в основу складання кошторису амбулаторно-поліклінічного закладу?*

- а) число лікарських посад;
- б) кількість лікарських відвідувань;
- в) число працівників закладу;
- г) контингент медичного персоналу;
- д) чисельність населення в районі діяльності закладу;
- е) рівень захворюваності в районі

3. *За якими принципами нормуються видатки на харчування?*

- а) в однаковому розмірі на всі ліжка;
- б) диференційовано за видами ліжок;
- в) диференційовано за профілем ліжок;
- г) диференційовано залежно від підпорядкованості лікарні;
- д) диференційовано залежно від місцезнаходження лікарні

4. Які види грошових ресурсів держави використовуються для фінансування видатків медичних установ держави?

- а) бюджетні асигнування;
- б) прибуток підприємства;
- в) кредити банку;
- г) частина коштів заохочувальних фондів підприємств та організацій;
- д) кошти населення

5. Джерела державного фінансування видатків на освіту:

- а) бюджетні асигнування;
- б) виручка від реалізації продукції та послуг;
- в) кошти заохочувальних фондів підприємств та організацій;
- г) кошти населення;
- д) кошти колективних і кооперативних підприємств та громадських організацій

6. Види кошторисів, що складаються у закладах освіти:

- а) зведений, індивідуальний;
- б) загальний, зведений;
- в) індивідуальний, видатків на централізовані заходи;
- г) індивідуальний; загальний

7. Які показники покладено в основу складання кошторису загальноосвітньої школи?

- а) кількість класів;
- б) кількість класів і контингент учнів;
- в) кількість класів, контингент учнів, число педагогічних ставок;
- г) кількість класів, контингент учнів, число годин за навчальним планом;
- д) контингент учнів і число педагогічних ставок

8. Види додаткових оплат вчителя включають:

- а) перевірку зошитів зі спеціалізованих предметів, класне

керівництво, завідування навчальним кабінетом;

б) класне керівництво, завідування навчальними кабінетами, дослідними майстернями, завідування бібліотекою, ведення позакласної фізкультурної роботи;

в) звання «Заслужений учитель»;

г) кваліфікаційну категорію (вчитель, вчитель-методист);

д) освітній рівень (вища, неповна вища, середня спеціальна освіта)

9. Педагогічна ставка в загальноосвітній школі — це:

а) ставка заробітної плати;

б) середня ставка заробітної плати, визначена виходячи з тарифікаційного списку;

в) умовна розрахункова ставка, що відповідає нормативу педагогічного навантаження;

г) ставка заробітної плати встановлена залежно від освіти та кваліфікації;

д) кількість навчальних годин за певною групою класів

10. Фонд заробітної плати вчителів визначається як:

а) добуток кількості педагогічних ставок по даній групі і середньої ставки заробітної плати;

б) сума заробітної плати педагогічного, адміністративно-управлінського та обслуговуючого персоналу;

в) добуток середньої ставки зарплати і кількості класів;

г) сума оплати навчальних годин, доплат за перевірку зошитів, додаткової оплати

11. Який показник лежить в основі складання кошторису бібліотеки?

а) кількість відвідувань читального залу;

б) обсяг бібліотечних фондів;

в) кількість посад;

г) загальна кількість відвідувачів за рік;

д) середня вартість книг у читальному залі

12. Яким чином визначається обсяг державної дотації театру?

- а) Виходячи з потреб утримання установи;
- б) У розмірі витрат, що не покриваються власними доходами;
- в) Виходячи з кількості місць і витрат на постанову;
- г) У розмірі кошторису;
- д) Згідно з розрахованими нормативами на розвиток соціально-культурної сфери країни

13. Який показник лежить в основі визначення чисельності працівників музею?

- а) загальна площа музею;
- б) норматив музейних фондів;
- в) норматив середньостатистичного відвідування;
- г) розмір кошторису;
- д) кількість днів функціонування музею (на місяць)

Рекомендована література

1. Артус М.М., Хижа Н.М. Бюджетна система України: Навчальний посібник. – К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2007. – 220 с.
2. Бюджетний менеджмент: Підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.; За заг.ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 2004, С. 95-112
3. Василик О.Д., Павлюк К.В. Бюджетна система України: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004, С. 18-44
4. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). – К.: НІОС, 2000, С. 119-127
5. Опарін В.М. та ін. Бюджетна система: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – 2-ге вид., перероб. і доп. / В.М. Опарін, В.І. Малько, С.Я. Кондратюк, Г.Б. Коломієць. – К.: КНЕУ, 2002, С. 19-25
6. Шишко О.В. Проблемні питання методики розподілу коштів Державного фонду регіонального розвитку // Фінанси України № 6. – 2012. С. 30-43

ТЕМА 6. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ І СОЦІАЛЬНУ СФЕРУ

План семінарського заняття

1. Роль бюджету у забезпеченні соціального захисту населення та утриманні соціальної сфери.
2. Склад і характеристика видатків на соціальну сферу:
 - структура видатків;
 - видатки на освіту;
 - видатки на охорону здоров'я;
 - видатки на культуру.
3. Склад і характеристика видатків на соціальний захист населення і соціального забезпечення.

Тести для перевірки знань

1. Які заклади належать до системи соціального забезпечення?

- а) дитячі заклади-інтернати (для дітей з різними відхиленнями здоров'я), дитячі заклади-інтернати профільні (спортивні, мовні), будинки-інтернати для пристарілих та інвалідів;
- б) дитячі дошкільні заклади, притулки для неповнолітніх;
- в) будинки-інтернати для пристарілих та інвалідів, притулки для неповнолітніх, дитячі заклади-інтернати (для дітей з різними відхиленнями здоров'я);
- г) санаторії та профілакторії;
- д) заклади охорони здоров'я

2. Житлова субсидія — це:

- а) щорічна адресна безготівкова грошова допомога на оплату комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива;
- б) щомісячна адресна безготівкова грошова допомога на оплату комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива;
- в) щомісячна адресна безготівкова грошова допомога на оплату комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого

та рідкого пічного побутового палива на поворотній основі;

г) щомісячна адресна готівкова грошова допомога на оплату комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива

3. Розмір субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг визначається як:

а) різниця розміру плати на календарний рік у межах норм споживання та обов'язкової частки плати;

б) різниця розміру плати на календарний рік у межах норм споживання і річного сукупного доходу;

в) різниця загального місячного розміру плати фактичного споживання та обов'язкової частки плати;

г) різниця загального місячного розміру плати в межах норм споживання та обов'язкової частки плати;

д) інше

4. Розмір субсидії для відшкодування витрат на придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива визначається як:

а) різниця розміру плати на календарний рік у межах норм споживання та річного сукупного доходу;

б) різниця розміру плати на календарний рік у межах норм споживання та добутку середньорічного сукупного доходу та обов'язкового до сплати процента;

в) різниця загального місячного розміру плати в межах норм споживання та добутку середньомісячного сукупного доходу і обов'язкового до сплати процента;

г) різниця розміру плати на календарний рік у розмірі фактичного споживання та добутку середньорічного сукупного доходу і обов'язкового до сплати процента;

д) інше

5. Повернення бюджетних асигнувань, надміру перерахованих за призначеними субсидіями, проводиться у випадках:

а) виявлення свідомого подання документів з

неправильними відомостями; неправильних відомостей у довідках про доходи, виданих юридичними особами;

б) зміни кількості прописаних протягом періоду виплати субсидії;

в) виявлення неправильних відомостей у довідках про доходи, виданих юридичними особами; помилки в розрахунку розміру призначеної субсидії; свідомого подання документів з неправильними відомостями;

г) зміни кількості прописаних протягом періоду виплати субсидії, зміни розміру плати за скраплений газ, паливо та житлово-комунальні послуги впродовж періоду виплати субсидії;

д) виявлення помилки в розрахунку розміру призначеної субсидії, зміни кількості прописаних протягом періоду виплати субсидії; зміни розміру плати за скраплений газ, паливо та житлово-комунальні послуги впродовж періоду виплати субсидії;

е) інше

Рекомендована література

1. Бюджетний менеджмент: Підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.; За заг.ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 2004, С. 95-112

2. Василик О.Д., Павлюк К.В. Бюджетна система України: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004, С. 18-44

3. Диха М.В. Стратегічне регулювання соціально-економічної сфери: проблеми, цілі, пріоритети // Фінанси України. № 7. – 2012. С. 47-58

4. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). – К.: НІОС, 2000, С. 119-127

5. Опарін В.М. та ін. Бюджетна система: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – 2-ге вид., перероб. і доп. / В.М. Опарін, В.І. Малько, С.Я. Кондратюк, Г.Б. Коломієць. – К.: КНЕУ, 2002, С. 19-25

6. Пердейчук В.М. Роль державного регулювання у формуванні інформаційних інститутів фінансового ринку // Економіка та держава. – 2013. - №8. – с. 85-87.

7. Шишко О.В. Проблемні питання методики розподілу коштів Державного фонду регіонального розвитку // Фінанси України № 6. – 2012. С. 30-43

ТЕМА 7. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА НАЦІОНАЛЬНУ ОБОРОНУ ТА УПРАВЛІННЯ

План семінарського заняття

1. Воєнна доктрина держави і військові витрати.
2. Планування і фінансування видатків на оборону.
3. Склад видатків на управління.
4. Особливості планування і фінансування витрат органів державної влади й управління.

Тести для перевірки знань

1. Які групи видатків включаються до видатків бюджету на національну оборону?

а) утримання Збройних Сил, правоохоронна діяльність і забезпечення безпеки держави, закупівля озброєння і військової техніки;

б) утримання Збройних Сил, закупівля озброєння і військової техніки, капітальне будівництво, науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи;

в) правоохоронна діяльність і забезпечення безпеки держави;

г) утримання Збройних Сил, попередження та ліквідація надзвичайних ситуацій і наслідків стихійного лиха;

д) капітальне будівництво, науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи;

е) фундаментальні дослідження

2. Ставка заробітної плати (розмір грошового утримання) військовослужбовців залежить від:

- а) кількості підлеглих і строку служби (стажу);
- б) посади та строку служби;
- в) військового звання та посади;
- г) посади, військового звання, відзнак;
- д) військового звання, строку служби, посади

3. До видатків бюджету на управління належать:

- а) державне управління, культура і мистецтво, правоохоронна діяльність і забезпечення безпеки держави;
- б) засоби масової інформації;
- в) державне управління, міжнародна діяльність, правоохоронна діяльність і забезпечення безпеки держави;
- г) поповнення державних запасів і резервів;
- д) правоохоронна діяльність і забезпечення безпеки держави, купівля озброєння та військової техніки;
- е) купівля озброєння та військової техніки

4. До видатків бюджету на державне управління належать:

а) функціонування законодавчої і виконавчої влади; утримання Президента України та його апарату; інші видатки на загальнодержавне управління;

б) утримання фінансових і фіскальних органів; загальне планування та статистичні служби; функціонування законодавчої влади; функціонування виконавчої влади; утримання Президента України та його апарату; інші видатки на загальнодержавне управління;

в) утримання Головного управління урядового зв'язку; утримання Президента України та його апарату; функціонування законодавчої і виконавчої влади; інші видатки на загальнодержавне управління;

г) утримання фінансових і фіскальних органів; загальне планування та статистичні служби; функціонування законодавчої і виконавчої влади; утримання Президента України та його апарату; утримання Головного управління урядового зв'язку; інші видатки на загальнодержавне управління;

д) функціонування законодавчої влади; утримання Конституційного суду; функціонування виконавчої влади; утримання Президента України та його апарату; утримання Головного управління урядового зв'язку; інші видатки на загальнодержавне управління

Рекомендована література

1. Бюджетний менеджмент: Підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.; За заг.ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 2004, С. 95-112
2. Василик О.Д., Павлюк К.В. Бюджетна система України: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004, С. 18-44
3. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). – К.: НІОС, 2000, С. 119-127
4. Опарін В.М. та ін. Бюджетна система: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – 2-ге вид., перероб. і доп. / В.М. Опарін, В.І. Малько, С.Я. Кондратюк, Г.Б. Коломієць. – К.: КНЕУ, 2002, С. 19-25
5. Офіційний веб-сайт Міністерства оборони України // <http://www.mil.gov.ua>
6. Приходько В.П. Державне регулювання як необхідна умова забезпечення економічної безпеки регіонів // Економіка та держава. – 2013. - №7. – с. 10-12.

ТЕМА 8. ДЕРЖАВНИЙ КРЕДИТ І ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

План семінарського заняття

1. Економічний зміст державного кредиту
2. Державний борг України
3. Обслуговування державного боргу України

Практичні завдання

Завдання 8.1

Циклічний дефіцит бюджету за звітний рік склав 2,2 млрд. грн., тоді як величина структурного дефіциту обмежилась 1,8 млрд. грн. Визначити фактичний дефіцит бюджету. Пояснити причини виникнення останнього.

Завдання 8.2

До яких соціально-економічних наслідків може призвести наявність дефіциту державного бюджету протягом тривалого часу?

Дефіцит державного бюджету формує державний борг. Якщо бюджет зводиться з дефіцитом впродовж тривалого періоду, то борг зростає.

Економісти вважають небезпечним для економіки країни борг, який перевищує 60% ВВП. В такому випадку країні загрожує дефолт – неможливість платити і погашати взяті зобов'язання.

Небезпека державного боргу полягає також у його негативному впливі на економічний розвиток:

- 1) заборгованість з виплати заробітної плати населенню призводить до зниження сукупного попиту і гальмування виробництва;
- 2) отримані у міжнародних фінансових організацій кредити потребують щорічної виплати відсотків і погашення в певні періоди, що, в свою чергу, збільшує видаткову частину бюджету і знов призводить до дефіциту.

Тести для перевірки знань

1. В основі шанування видатків бюджету на обслуговування державного боргу лежить :

- a) обсяг валового внутрішнього продукту на одного жителя;
- b) співвідношення між сумою боргу й сумою його обслуговування та бюджетом;

- в) сума заборгованості бюджету по внутрішніх позиках;
- г) обсяг експортних надходжень та обсяг валового внутрішнього продукту;
- д) обсяг золотовалютного запасу країни;
- е) обсяг поточного державного боргу

2. *За характером виплати доходу державні пози} поділяються на:*

- а) виплати по кредитах урядам інших країн, міжнародним організаціям та фінансовим інститутам;
- б) короткострокові, середньострокові та довгострокові;
- в) фіксовані та плаваючі;
- г) дисконтні, вирашні та процентні;
- д) знеособлені та цільові

3. *Які існують способи коригування позикової політики:*

- а) мінімізація вартості позики, стабілізація державних цінних паперів.
- б) управління зовнішнім і внутрішнім боргами.
- в) уніфікація, консолідація, конверсія, мінімізація вартості позики, відстрочка погашення, анулювання.
- г) уніфікація, консолідація, конверсія, обмін за регресивним співвідношенням, відстрочка погашення, анулювання.
- д) уніфікація, консолідація, конверсія, обмін за регресивним співвідношенням, анулювання

Рекомендована література

1. Бюджетний менеджмент: Підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.; За заг.ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 2004, С. 77-81

2. Василик О.Д., Павлюк К.В. Бюджетна система України: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004, С. 454-466

3. Опарін В.М. та ін. Бюджетна система: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – 2-ге вид., перероб. і доп. /

В.М. Опарін, В.І. Малько, С.Я. Кондратюк, Г.Б. Коломієць. – К.: КНЕУ, 2002, С. 56-60

4. Кучер Г.В. Ефективність системи управління державним боргом в Україні // Фінанси України № 6 – 2012. С.44-57

5. Лондар С.Л., Башко В.Й. Підходи до систематизації й контролю ризиків, пов'язаних із управлінням державним боргом в Україні // Фінанси України № 6 – 2012. С. 3-14

6. Шапуровак О.О. Формування стратегічної концепції розвитку інтактильної економіки суб'єктів господарювання// Економіка та держава. – 2013. - №8. – с. 34-39.

Навчальне видання

**Маргарита Анатоліївна Крутько
Бірченко Наталія Олександрівна**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для проведення практичних та семінарських занять
з навчальної дисципліни
«БЮДЖЕТНА СИСТЕМА»

Підписано до друку 23.11.2018 р. Формат 60x84/16.

Папір 80 г/м². Гарнітура Times New Roman.

Друк офсетний. Обсяг: 3 ум.-друк. арк.

Наклад 100 прим. Зам. №

Видавництво «Стильна типографія»
61002, Харків, вул. Чернишевська, 28а.

Тел.: (057) 754-49-42

e-mail: zebraprint.zakaz@gmail.com

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

Серія ДК №5493 від 22.08.2017 р.